

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตแบบยั่งยืน เพราะการศึกษาเป็นการพัฒนาความรู้ ความคิด สติปัญญา รวมทั้งค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นคนที่มีความสามารถในการคิด ปรับตัวและแก้ปัญหาให้สอดคล้องเหมาะสมกับการดำเนินชีวิต การจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด และคิดเป็น เพราะการคิดเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดการเรียนรู้ และเป็นพื้นฐานหลักในการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมอันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เล็งเห็นถึงความสำคัญของการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ดังนั้นการคิดจึงเป็นทักษะที่ควรส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้เติบโตเป็นเยาวชนที่คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ

การคิดเป็นทักษะที่สมองจัดกระทำกับข้อมูลผ่านการไตร่ตรอง ไคร่ครวญและหาเหตุผล แล้วจึงถ่ายทอดมาสู่การปฏิบัติ การคิดแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ 1) ทักษะการคิดพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยทักษะการสื่อสาร เช่น ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ฯลฯ และทักษะที่เป็นแกนหรือทักษะขั้นพื้นฐานทั่วไป เช่น ทักษะการสังเกต การจำแนก การตีความ และการสรุปความ ฯลฯ และ 2) ทักษะการคิดขั้นสูง เช่น ทักษะการสังเคราะห์ การจัดโครงสร้าง การพิสูจน์ และการประยุกต์ ฯลฯ ทักษะการคิดขั้นสูงประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญและเป็นพื้นฐานให้กับทักษะการคิดระดับอื่นๆ คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ (analytical) เพราะความสามารถในการคิดวิเคราะห์เป็นสมรรถภาพเบื้องต้น และเป็นความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียน เพื่อที่จะพัฒนาความสามารถในการคิดประเภทอื่นๆ รวมทั้งความสามารถในการคิดไตร่ตรอง คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดสร้างสรรค์ (จันทรพีญู เชื้อพานิช, 2544, หน้า 15)

ทักษะการคิดวิเคราะห์ คือการคิดโดยใช้ปัญญาไตร่ตรองหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ที่แฝงอยู่ในเหตุการณ์ หรือสถานการณ์นั้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริง การคิดวิเคราะห์จึงเป็นการคิดที่ช่วยให้คนตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล มีความเข้าใจและรู้กระจ่างในข้อมูลมากยิ่งขึ้น ช่วยให้เห็นสาเหตุของปัญหาและหาทางออกได้อย่างเหมาะสม การคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ดีในช่วงอายุประมาณ 11-15 ปี เพราะเป็นช่วงที่เด็กรู้จักคิดหาเหตุผล และเรียนรู้เกี่ยวกับนามธรรมได้ดีขึ้น สามารถตั้งสมมติฐาน และแก้ปัญหาได้ (สุรพล พะยอมแย้ม, 2544, หน้า 33) การฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์สามารถฝึกได้ในทุกสาขาวิชาโดยเฉพาะวิชาภาษาไทย เพราะภาษาไทยเป็นภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสาร

ของคนในประเทศไทย เป็นภาษาประจำชาติ และเป็นพื้นฐานที่ใช้ในการศึกษาวิชาอื่น ๆ การฝึกทักษะการคิดในภาษาไทยจึงเป็นการปูพื้นฐานการคิดให้กับผู้เรียน ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจทักษะการสื่อสารได้ดีขึ้น และสามารถเลือกใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จนกระทั่งนำไปสู่การหาเหตุผลและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ดีที่สุด (ปานชีวา นาคสิทธิ์, 2543, หน้า 3) การใช้ภาษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้ใช้จะต้องรู้จักการวิเคราะห์ภาษา และวิเคราะห์แนวคิดที่แฝงอยู่ในภาษา สามารถนำความรู้ใหม่ที่ได้รับไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มีอยู่ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรักสามัคคีและอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข การใช้ภาษาไทยให้ได้ดีและถูกต้องนั้นนอกจากจะเกิดประโยชน์โดยตรงแก่ตนเองแล้ว ยังมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอีกด้วย

นโยบายของรัฐกำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการสอนให้ผู้เรียนคิดเป็นอยู่หลายประการ ได้แก่ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตราที่ 24 เรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดการศึกษาโดยเน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 89) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2545 – 2549 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศโดยเปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถ “คิดเป็น มีเหตุผล และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์” ส่วนมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกล่าวไว้ในมาตรฐานด้านผู้เรียน มฐ.4 ว่า “ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์” จากรายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (การประเมินคุณภาพการศึกษา, 2549, หน้า 16) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวไว้ในสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนข้อ 2 ความว่า “ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม” (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 4)

ภาษาไทยมีส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระ ได้แก่ กฎเกณฑ์ทางภาษาหรือหลักการใช้ภาษา ผู้ใช้ภาษาจะต้องเรียนรู้หลักภาษาไทย และใช้ได้ถูกต้อง ส่วนวรรณคดีและวรรณกรรมตลอดจนบทร้องเล่น เพลงกล่อมเด็ก ปริศนาคำทาย เพลงพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้านที่เป็นคติชนหรือภูมิปัญญาทางภาษาที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม และเรื่องราวของสังคมในอดีต ความงดงามทางภาษาในบทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองเป็นเนื้อหาสาระที่จะช่วยทำให้เกิดความซาบซึ้งและความภาคภูมิใจในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและบอกกล่าวถึงความดี ความงาม การประพุดิตนไว้ในคติชน ซึ่งสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (กรมวิชาการ, 2545ก, หน้า 8)

จากความสำคัญของภาษาไทยและการใช้ภาษาไทยดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับแกนในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับชั้น สำหรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ช่วงชั้นที่ 4 กำหนดไว้ว่า การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เป็นกระบวนการคิด คนที่จะคิดได้ดีต้องเป็นผู้ฟัง ผู้พูด ผู้อ่าน และผู้เขียนที่ดี บุคคลที่จะคิดได้ดีจะต้องมีความรู้และประสบการณ์พื้นฐานในการคิด บุคคลจะมีความสามารถในการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า จะต้องมีความรู้และประสบการณ์พื้นฐานมาช่วยในการคิดทั้งสิ้น การสอนให้คิดควรให้ผู้เรียนรู้จักคัดเลือกข้อมูลถ่ายทอด รวบรวม และจำข้อมูลต่างๆ สามารถแปลความข้อมูลข่าวสาร และสามารถนำมาใช้อ้างอิงได้ จึงจะเป็นนักคิดที่ดี กระบวนการสอนภาษาจึงต้องสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้รับข้อมูลข่าวสารและมีทักษะการคิด นำข้อมูลข่าวสารที่ได้จากการฟังและการอ่าน นำมาสู่ทักษะการคิด นำการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนมาสอนในรูปแบบบูรณาการทักษะ การเขียนต้องใช้กระบวนการคิดในการวิเคราะห์ การแยกแยะ การสังเคราะห์ การประเมินค่า การสร้างสรรค์ ผู้เขียนจะนำความรู้และประสบการณ์สู่การคิดและแสดงออกตามความคิดของตนเสมอ จึงต้องเป็นผู้อ่านและผู้ฟังเพื่อรับข้อมูลข่าวสารที่จะนำมาวิเคราะห์และสามารถแสดงทรรศนะได้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด จึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรข้างต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 62)

แต่การจัดการศึกษาในปัจจุบันยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรอยู่เรื่อยๆ เห็นได้จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2552 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยเฉพาะวิชาภาษาไทยจากผู้เข้าสอบทั้งจังหวัดรวม 3,654 คน มีคะแนนเต็ม 100 คะแนน นักเรียนได้คะแนนสูงสุด 89 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 15 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ย 47.81 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.28 มัธยม 48.00 และฐานนิยม 44.00 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1, 2552, หน้า 8) ซึ่งสอดคล้องกับ (เพชรรา พิพัฒน์สันติกุล, 2542, ย่อหน้า 1) กล่าวว่าผลการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนประมาณ 13,000 โรงเรียนทั่วประเทศ พบว่านักเรียนมีทักษะการคิดอยู่ในระดับดี เพียงประมาณ 12.90 % ซึ่งสื่อถึงคุณภาพของนักเรียนไทยที่ยังคงอ่อนด้อยในด้านการคิดอยู่

จากข้อมูลข้างต้น นับได้ว่าคุณภาพการศึกษาวิชาภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 4 ระดับจังหวัดและระดับประเทศ ยังต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขอีกมาก อาจเนื่องมาจากแบบทดสอบที่ใช้ประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) ที่ออกโดย สทศ. (สำนักทดสอบทางการศึกษา) นั้นเป็นข้อสอบวัดความรู้ความจำเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ หรือการประเมินค่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้เด็กไทยเรายังด้อยอยู่มาก ผลการประเมินจึงออกมาต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน สอดคล้องกับ จินตนา ไบกาชุยี่ (2547, หน้า 19) กล่าวว่าผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ พบว่ากระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ได้คะแนนเฉลี่ยไม่เป็นที่

น่าพอใจ แสดงว่าเด็กไทยไม่มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ ไม่สามารถสรุปประเด็นได้ ไม่สามารถแยกความรู้ ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และแยกใจความสำคัญ สาเหตุอีกประการหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือ ปัญหาการสอนของครู คือครูไม่ค่อยมีวิธีสอนหรือการจัดกิจกรรมที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ จนสามารถสรุปความได้ และยังสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 42) พบว่านักเรียนไทยทำข้อสอบที่ต้องใช้ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ ยกเหตุผลประกอบ หรือเขียนข้อความยาวๆ ไม่ได้ เพราะการเรียนการสอนยังอยู่ในกรอบของตารางสอนและห้องเรียน ไม่เน้นกระบวนการให้นักเรียนได้ฝึกคิดฝึกทำ ส่งผลให้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ดังนั้นสถานศึกษาควรมีนโยบายให้ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการสอนเสียใหม่ เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาวิกฤตของเด็กไทย โดยสอนให้ผู้เรียนคิดเป็นและรู้จักการคิดนั่นเอง สอดคล้องกับ บุญญิตติ ยงยวน (2551, ย่อหน้า 2) กล่าวว่าครูควรเปลี่ยนจากการเรียนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนจดจำเนื้อหาที่มีอยู่เดิมเป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้ใช้โอกาสได้ค้นคว้าจากการอ่าน การฟัง การร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การนำวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ ตามแนวคิดหัวใจนักปราชญ์ของพระพุทธเจ้า มาใช้จัดการเรียนการสอนควบคู่กับบทร้อยกรอง จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ให้กับผู้เรียนเพราะบทร้อยกรองจะช่วยเพิ่มพูนทักษะภาษาไทยทั้ง 4 ด้าน และส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนได้อีกระดับหนึ่ง ซึ่งวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ จะเน้นทักษะภาษาไทยทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง (สุ) การคิด (จิ) การถาม (ปุ) และการเขียน (ลิ) จากคำกล่าวที่ว่าการบริหารจิตและเจริญปัญญาเป็นการเตรียมใจของเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้เมื่อเด็กมีสติและสมาธิ ก็จะใช้สติและสมาธิในการ ฟัง อ่าน คิด ถาม เขียน ตามหลัก สุ จิ ปุ ลิ ซึ่งนักปราชญ์ในอดีตเรียก สุ จิ ปุ ลิ ว่า เป็นหัวใจของบัณฑิตนั่นเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 หน้า 325) ซึ่งทักษะเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ สามารถพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขไปพร้อมๆ กัน ทักษะการฟังและการดูจะอยู่คู่กัน เมื่อได้ฟังและดูแล้วจะนำข้อมูลที่ได้รับมาประมวลผล ก่อให้เกิดจินตนาการหรือความคิด หากข้อมูลที่ได้รับมามีปัญหา ก็จะใช้ทักษะการถาม เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และนำไปสู่ทักษะการเขียนหรือการจดบันทึก แล้วจึงนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรุงฤกษ์ ฤทธิเดช (2549, บทคัดย่อ) สารภี ศิริวงศ์ (2550, บทคัดย่อ) อุบลรัตน์ ฤทธิเดช (2550, บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ส่วนวิธีการสอนตามหลักพหุสูต ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้จากคำบอกเล่าในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มาใช้จัดการเรียนการสอนควบคู่กับบทร้อยกรอง เป็นวิธีสอนอีกแบบหนึ่งที่สามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ให้กับผู้เรียนได้ โดยวิธีสอนตามหลักพหุสูต จะเน้นการสร้างศรัทธา ให้ผู้เรียนมีความรักและสนใจที่จะเรียนรู้ ต่อจากนั้นจะเน้นการฝึกคิดและฝึกฝนกระทำซ้ำบ่อยๆ เน้นการคิดอย่างถูกต้องแยกค่าง แล้วจึงพิจารณานำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตามหลักพหุสูต

ของ สุมณ อมรวินิจฉัย (2533, หน้า 161) 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ชั้นสร้างศรัทธา ชั้นที่ 2 ชั้นฝึกทักษะตามหลักพหูสูต ชั้นที่ 3 ชั้นวัดผลและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิไลวรรณ จันทรรงค์ (2530, หน้า 104-107) ได้ทดลองสอนภาษาไทยแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนตามหลักพหูสูต พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการสอนตามหลักพหูสูต และนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการสอนปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้นผู้วิจัย จึงได้ดำเนินการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย เรื่องบทร้อยกรองชวนคิด โดยใช้วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และวิธีสอนตามหลักพหูสูต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และยังได้มีโอกาสศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนภาษาไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในโอกาสต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิด โดยใช้วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และวิธีสอนตามหลักพหูสูต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้วิธีสอนตามหลักพหูสูต ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ กับวิธีสอนตามหลักพหูสูต
4. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ กับวิธีสอนตามหลักพหูสูต

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้นำวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และวิธีสอนตามหลักพหูสูต มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ซึ่งผลของการวิจัยจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ครูผู้สอนมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ วิชา ท 33102 ภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และวิธีสอนตามหลักพหูสูต

2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และวิธีสอนตามหลักพหุสุต

3. เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาอื่นๆ ที่จะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ในการส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนวิชา ท 33102 ภาษาไทยที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนบางปลาหมอ “สูงสุमारผดุงวิทย์” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 6 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 274 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนวิชา ท 33102 ภาษาไทย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนบางปลาหมอ “สูงสุमारผดุงวิทย์” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต1 ซึ่งใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มจากจำนวน 6 ห้องเรียน จับสลากไว้ 2 ห้องเรียน แล้วสุ่มอีกครั้งเพื่อเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ได้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 42 คน ใช้วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และเป็นกลุ่มทดลองที่ 2 ได้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 42 คน ใช้วิธีสอนตามหลักพหุสุต

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ วิธีสอน แบ่งเป็น 2 วิธี ได้แก่

2.1.1 วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ

2.1.2 วิธีสอนตามหลักพหุสุต

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

2.2.2 เจตคติต่อการเรียนภาษาไทย

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เนื้อหาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย วิชา ท 33102 ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สาระที่ 1 การอ่าน เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิด โดยใช้บทร้อยกรอง ประเภท กลอน กาพย์ โคลง และฉันท์ ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับธรรมชาติ การเมือง การปกครอง ปัญหาสังคม ปรัชญาการดำเนินชีวิต และข้อคิดคติสอนใจ รวม 10 เรื่อง ได้แก่ บทร้อยกรองเรื่อง มรดกของพ่อ น้ำตา แหวนหมั้น ธรรมชาติระดมสังคราม กลอนสอนหญิง วารีดุริยางค์ ขาวร้ายรายวัน ภาพชีวิต เพื่อน และวิถีสงบ

4. ระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โดยจัดกิจกรรมการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิดที่ใช้วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และวิธีสอนตามหลักพหุสูต สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง จำนวน 6 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ หมายถึง กระบวนการที่ผู้วิจัยใช้พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสนทนา เป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียนโดยการจูงใจให้นักเรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ตามกระบวนการขั้นต่อไปของครู

ขั้นที่ 2 ขั้น สุ : สุตะ คือขั้นตอนการฟังหรือการอ่านเป็นขั้นเติมความรู้ให้กับผู้เรียนจากการอ่านบทร้อยกรอง

ขั้นที่ 3 ขั้น จิ : จินตนา เป็นขั้นตอนที่ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม โดยการตอบคำถามจากบทร้อยกรอง

ขั้นที่ 4 ขั้น ปุ : ปุจฉา เป็นขั้นตอนการซักถามปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการอ่านบทร้อยกรอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเองหรือร่วมกับครูผู้สอน

ขั้นที่ 5 ขั้น ลิ : ลิขิต เป็นขั้นตอนการเขียน หรือการทำแบบฝึกหัด เป็นการตอบคำถามแบบอัตนัย เพื่อฝึกทักษะการใช้ภาษาที่สละสลวย สามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจน เป็นการสร้างนิสัยในการจดบันทึก

วิธีสอนตามหลักพหุสูต หมายถึง กระบวนการที่ผู้วิจัยใช้พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา

ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกทักษะภาษาตามหลักพหุสูต

2.1 ฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน

2.2 ฝึกจับประเด็นสำคัญและจดจำ

2.3 ฝึกฝนการใช้ภาษาให้คล่องแคล่วชัดเจน

2.4 ฝึกคิดจำแนกแยกแยะ คิดเชื่อมโยง คิดสรุปหลักการและนำไปใช้จริง

ขั้นที่ 3 ขั้นการมองตนและการประเมินของกัลยาณมิตร

3.1 ประเมินโดยตนเอง

3.2 ประเมินโดยเพื่อนนักเรียน

3.3 ประเมินโดยครูผู้สอน

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หมายถึง พฤติกรรมการตอบโต้ต่อสิ่งเร้าของมนุษย์ ที่ได้รับการสั่งการมาจากสมอง อาจจะต้องจำแนก แยกแยะ หรือแจกแจงองค์ประกอบต่างๆ ทั้งที่เป็นวัตถุและเรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อการตอบคำถาม หรือแก้ไขปัญหาในกรณีต่างๆ เพื่อค้นหาสาเหตุของเรื่องราวที่เกิดขึ้น และสรุปความคิดอย่างสมเหตุสมผล โดยจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ วิชา ท 33102 ภาษาไทย เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิด ซึ่งประเมินด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และขอบเขตที่ต้องการวัด เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก โดยวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน 3 ด้านคือ การวิเคราะห์ความสำคัญและวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ

เจตคติต่อการเรียนภาษาไทย หมายถึง ความรู้สึกทางด้านบวก และด้านลบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนภาษาไทย เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งวัดโดยใช้แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อ โดยมีสาระที่จะวัดเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อการเรียนภาษาไทย ด้านสำนวนภาษา เนื้อหาของบทร้อยกรอง และด้านวิธีสอน

บทร้อยกรอง หมายถึง การผูกร้อยถ้อยคำ หรือการเรียบเรียงคำเพื่อให้เกิดความไพเราะงดงาม ลงตัว เหมาะเจาะในด้านของจำนวนคำ และเสียงสัมผัส มองเห็นภาพลักษณ์เกิดความงามในด้านวรรณศิลป์ มีฉันทลักษณ์บังคับตามแบบฉบับของคำประพันธ์ประเภทนั้น ๆ โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการรวบรวมบทร้อยกรองที่มีรูปแบบหลายประเภท และมีหลายอรรถรสจำนวน 10 เรื่อง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ ในการฝึกทักษะทางภาษา และพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และวิธีสอนตามหลักพหุสูต ได้แก่ บทร้อยกรองเรื่อง มรดกของพ่อ น้ำตา แหวนหมั่น ธรรมชาติธรรมะสงคราม กลอนสอนหญิง วาริตรียางค์ ขาวร้ายรายวัน ภาพชีวิต เพื่อน และวิถีสงบ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบางปلام้า"สูงสุमारผดุงวิทย์" ที่เรียนวิชา ท 33102 ภาษาไทย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 2 ห้องเรียน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2

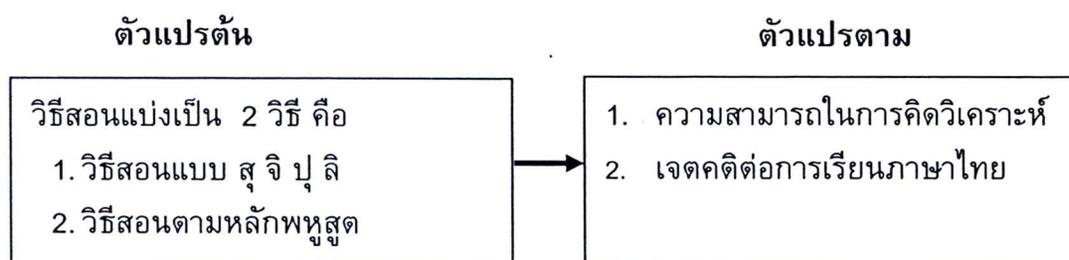
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย เรื่องบทร้อยกรองชวนคิด โดยใช้วิธีสอนแบบสุ จิ ปุ ลิ และวิธีสอนตามหลักพหุสูต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยไว้ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ได้นำวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของ จรูญ ฤทธิ์เดช (2551, หน้า 6) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการสอน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นสนทนาเป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อจูงใจให้นักเรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ ขั้น สุ คือขั้นตอนการฟังและการอ่าน

เป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ของมนุษย์ ชั้น จิ คือขั้นตอนการคิดวิเคราะห์จากสิ่งที่ได้ฟังหรือได้อ่านมา ชั้น ปุ คือขั้นตอนการซักถาม ซึ่งผู้ที่มีปัญหาจะเกิดการซักถาม หากเกิดความสงสัยในสิ่งที่ยังไม่รู้หรือกระจ่างชัด และชั้น ลิ คือขั้นตอนการจดบันทึกหรือการเขียนข้อความที่ได้จากการฟัง การถามและการคิด จะเห็นว่าขั้นตอนเหล่านี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนของหัวใจนักปราชญ์ตามแนวพุทธปรัชญา สมควรที่จะนำมาใช้จัดการเรียนการสอนเพราะสามารถพัฒนาทักษะการคิดได้อย่างชัดเจนดังที่กล่าวมาแล้ว สำหรับวิธีสอนตามหลักพุทธสุด ตามแนวคิดของ สุนน อมรวิวัฒน์ (2533, หน้า 166) เป็นการจัดการเรียนรู้ในหลักธรรมของพระพุทธเจ้าถือเป็นมงคลอย่างหนึ่งใน 38 ประการ เพราะหลักของพุทธสุดคือ การฟังมาก จำให้ได้ ท่องให้คล่องปาก ฝึกให้เจจใจ และขบคิดจนแตกฉานและนำมาประยุกต์ใช้ ซึ่งหลักการดังกล่าวมีความเหมาะสมกับวิชาภาษาไทยซึ่งเป็นวิชาทักษะ ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝน และฝึกปรือบ่อยๆ จึงจะเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และแสวงหาความรู้ นอกจากนี้ยังมีการฝึกทักษะด้านการคิดอีกด้วย ซึ่งการคิดวิเคราะห์ มีความสำคัญและจำเป็นมากในการดำรงชีวิต หากนักเรียนได้ฝึกคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล จนคิดเป็นจะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จากหลักการของพุทธสุดดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ผู้วิจัยเชื่อว่า หากนำวิธีสอนตามหลักพุทธสุดมาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ครบถ้วนจะสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ในระดับหนึ่ง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำวิธีสอนทั้ง 2 วิธี คือวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และวิธีสอนตามหลักพุทธสุด มาทดลองใช้จัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรื่องบทร้อยกรองชวนคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 : กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนตามหลักพุทธสุด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนตามหลักเหตุผลสูงกว่าวิธีสอนแบบ สุ จี ปุ ลิ

4. เจตคติต่อการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนตามหลักเหตุผล สูงกว่าวิธีสอนแบบ สุ จี ปุ ลิ